

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Frid. Adolphi Lampe S. S. Theol. Doct. Ej. Et Hist. Eccl.
Professoris Ordinarii, Delineatio Theologiae Activae**

Lampe, Friedrich Adolph

Herbornæ Nassaviorvm, 1728

Caput V. De Relatione inter Praeceptores & Discipulos.

urn:nbn:de:hbz:466:1-28501

(3) Quoniam, etiamsi *merces* apud homines decurtetur, apud Deum illam exspectare possunt, qui in futura vita dabit *retributionem hereditatis*. Sed & in hac vita aliquando remuneratur fidelitatem suorum, quemadmodum afflictionem ac laborem manuum Jacobi respexit Genes. xxx. 42.

CAPVT QVINTVM.

De Relatione inter Praeceptores & Discipulos.

SUMMARIUM.

- I. Fundamentum hujus relationis indicatur §. 1. 2.
- II. Relatio ipsa describitur 3 --- 18.
 - A. Quoad animi cultum 3 --- 17.
 - I. Officia DOCENTIUM 3 --- 13.
 - a. Enumerantur 3 --- 12.
 - a. Requisite generalia 3.
 - β. Requisite specialiora 4 --- 12.
 - N. Quoad domesticam institutionem 4. 5.
 2. Quoad Scholas publicas 6 --- 12.
 - a. Earum necessitas urgetur 6.
 - b. MAGISTRORUM officia edisseruntur 7 --- 12.
 - a. In scholis infimis 8.
 - b. In ludis literariis 9.

c. *In Academicis* 10--12.

b. *Argumentis confirmantur* 13.

2. *Officia eorum, qui auxilium Magistris præstare debent* 14.

3. *Officia DISCENTIUM* 15 --- 17.

a. *Enumerantur* 15. 16.

b. *Rationibus fulciuntur* 17.

B. *Quoad exercitia corporis* 18.

I.

Inter omnia media ad salutem tam publicam quam privatam corporis æque ac animæ conservandam promovendamque requisita præcipuum quendam locum requirit *Christiana EDUCATIO LIBERORUM* illum in finem directa, ut & franatis mature concupiscentiis veræ pietatis semina a teneris instillentur, & ad tale vitæ genus per doctrinam præparentur, in quo Reipublicæ, Ecclesiæ, familiisve suis utiles aliquando evadere queant. Mens enim ad disciplinas per seipsam non sufficit, & plus audiendo proficitur, quam legendo aut meditando.

II. Proxime ad illam Educationem liberis procurandam *Parentes* obstricti sunt. Et in mundi primordiis ii soli eam moderabantur. Fas quoque est, ut pro virili ei vacent. Cum autem illi ab hoc officio sæpissime præpediantur, sive per incitiam atque ineptitudinem, sive per corporis imbecillitatem, sive per muneris vitæque generis negotia, sive per mortem præmaturam; eapropter in officii hujus præstandi societatem alii *Præceptores ac Formatores* Juventutis adsciscendi sunt.

sunt. Quamvis enim pii Parentes nunquam plane ab hoc munere se liberent, sed sic quoque invigilare bono liberorum pergant, defectum tamen suum hoc pacto supplere tentabunt. Inde ergo novum nascitur Relationis genus, quod ad certam quandam illarum, quas pertractavimus, classem referre non potuimus, quoniam cujuscunque Communionis tam Ecclesiasticæ, quam Politicæ & Oeconomicæ interest, ut *Informatores* idonei tam ad *Pietatem* quam alias *artes* liberis dentur. Unde & unaquæque Communio partem hujus curæ in se suscipiet. Nos tum *docentium* tum *discentium* debitum, sive quoad cultum *animi*, sive quoad exercitium *corporis*, breviter percurremus.

III. *DOCENTIUM* attributa generalia, quæ in ipsis desiderantur, & de quibus *constare* debet illis, qui curam Juventutis gerunt, antequam eam ipsorum fidei commendent, hæc potissimum sunt:

(1) Ut *amor Religionis ac Pietatis* se imbutos esse vitæ suæ tenore ostendant.

(2) Ut illas *artes, disciplinas, scientias*, quibus liberos imbuere debent, *ipsi* sufficienter *caleant*.

(3) Ut sint *spectata prudentia*, quæ requiritur ad *lenitatem ac patientiam* cum necessaria *gravitate* identidem tempestive conjungendam; ad *discipulorum ingenium atque indolem* dignoscendam, atque inde colligendum, quid eorum valeant vires, quid ferre recusent; num fræno, num calcaribus indigeant; in quæ vitia magis *proclives*

clives sint; quibus incitamentis præ aliis se ducti patiantur.

IV. Cum autem Informatorum, secundum diversas liberorum conditiones, ætates & profectus, differentia plane sint genera, quæ singulis incumbant, notandum est. Missas hic facimus *nurices* atque *mulierculus*, inter quarum manus primi anni ætatis nostræ transiguntur. Malum ferme necessarium est, talibus tenellos infantes demandare, per quas tot falsa præjudicia nunquam a multis iterum exuenda imbibuntur, pravæque concupiscentiæ sub variis prætextibus non supprimuntur, sed potius incitantur. Illas personas hic præcipue respicimus, quibus juvenus ad formandum *animum* traditur, veluti in *scholis* proprie dictis tam *privatis* quam *publicis* fit.

V. Quibus facultates suppetunt, illis *privatim*, quamprimum ætas idonea fieri ad discendum incipit, *Pædagogos* quærere convenit. Si res familiaris id patitur, de *domesticis Pædagogis* cumprimis prospiciendum erit. Illi enim paucissimorum inspectioni vacantes, plus quam *Ludimagistri* toti adolescentum gregi perfecti, in singulis erudiendis proficient; & magis assidui liberorum comites esse eorumque non solum studia sed etiam mores observare accuratius poterunt. Quia ipsi ejusmodi Pædagogi facilius a Parentibus dirigi, atque si quid negligant, moneri tempestive poterunt.

VI. Neque tamen propterea *publicas Scholas* facile negligendas esse censuerim. Quicquid enim *Hobbesius* & *Fanatici* in eas invehantur, earum *necessitatem* in præsentis rerum statu defendimus:

(1) Que-

(1) Quoniam subsidiis ad Pædagogos liberis suis dandos plurimi sunt destituti.

(2) Quoniam illis sublatis in maximam barbariem & profanitatem propter Parentum negligentiam incidendi summum periculum immineret.

(3) Quoniam ubi *Schola* recte se habent, illic honesta inter adolescentes viget æmulatio; atque animi ad amicitias formandas, ad humanitatem, ad mores liberales, politosque, atque adeo ad decentem prudentemque in mundo conversationem mature adsuefiunt.

(4) Quoniam interest Reip. & Ecclesiæ, non solum ut membris constet, quæ scientia culturaque mentis pollent, sed etiam ut inquirat, quibus artibus aut opinionibus de rebus divinis & civilibus animi imbuantur.

(5) Utilitatem Scholarum experientia ex perpetuo earum inter cultiores gentes usu comparata confirmat.

VII. Agnoscimus interea *navos* fœdissimos, quibus res Scholastica præ aliis corrupti Christianismi partibus scatet. Utinam ad illos rite atenderent, a quibus *cura Scholarum* dependet! Cum autem tres Scholarum institui queant classes, aliæque sint *vulgares & infimæ*, aliæ *triviales seu ludi literarii*, aliæ *altiores seu Academice*, singularum Magistris specialia officia incumbunt.

VIII. In *Scholis infimis*, ubi ad *lectionem*, *scriptionem arithmeticam* pueri manuducuntur;

(1) Magistri ante omnia teneris animis prima Religionis rudimenta instillent.

(2) Semper sub oculis parvum gregem gerant.

rant, qui ad levitatem & petulantiam ita est pronus, ut continuam inspectionem requirat.

(3) Indefessa sedulitate in rudimentis hisce omnis scientiæ instillandis versentur, ne pueri annos complures in iis inutiliter terentes, aut fastidio discendi impleantur, aut saltem ætatem jam majoribus studiis aptam misere consumant.

(4) Supercilii magistræ severitatem blanda lenitate temperent, & secundum ingeniorum differentiam faciliores diligentiam proliciendi modos durioribus semper præferant, moratiores laudibus præmiolisque incitando & in cæterorum exemplum proponendo: in immorigeros prius admonitoriis reprehensoriisve *verbis*, quam *verberibus*, & *umbra virgæ*, quam *calcaribus*, animadvertendo: ubi tamen omnia frustra sunt tentata, acriori disciplina non superfedendo.

(5) Absit præcipue omnis *profopolepsia*. Ditiorum liberos, Parentum favorem aut munera captantes, dignioribus nunquam præferant. Neque etiam per iniquas Parentum, qui nimis indulgentes suæ proli sunt, querelas aut minas absterreantur a disciplinæ rigore, qui circa ignavos & petulantes requiritur.

IX. Eadem quoad generalia praxis in *Ludis literariis*, in quibus pueri & adolescentes ad studia Academica præparantur, requiritur, cum utrobique par discensium ætas esse soleat. Et quo præstantior est eorum scopus, eo magis officia præscripta observari debent. Penſi tamen, quod hæ Scholæ habent, diversitas quædam specialiora præterea postulat.

(1) In docendis linguis ac scientiis id magis

ob-

obversetur, quod generaliore usum habet. Profectus adeoque in cognitione veritatis Evangelicæ pari passu cum profectu in cæteris scientiis semper ambulet. Optandum quoque esset, ut linguarum originalium Sacræ Scripturæ æqualis ratio, ac reliquarum haberetur.

(2) In singulis scientiarum primordiis tradendis *methodus optima* sit commendata, id est, quæ & *facilitate & brevitate & convenientia cum natura* rei præstat. *Facilis* requiritur, ne ingenia delassentur: *Brevis*, ne ad ulteriora pertendentibus mora injiciatur: *Conveniens nature rei*, ne fundamento temere jacto tota structura ruinam minetur. Ad *facilitatem* facit, ut memoria non oneretur, ut perspicue singula ad captum puerorum explicentur, ac per picturas & similitudines congruas illustrentur; ad *brevitatem*, ut in paucissimos, quantum fieri potest, canones singulæ scientiæ redigantur, neque propter tardiores ingenia excitatiora a pergendo ad majora retrahantur; ad *convenientiam*, ut ordine concinno a notioribus ad ignotiora pergatur, neque ad altiora quisquam facile promoveatur, donec exploratum sit, illum fundamenta bene jecisse.

(3) Cum inter facultates mentis *judicium & ingenio & memoria* longe præstet, illius cultura præcipue erit promovenda.

(4) Eapropter Magister non *authoritate, sed rationibus* discipulos dirigat, neque irascatur, ubi illas non illico capiunt; sed potius ad dubia sua proponenda invitet, & illis dilucide solvendis patientiam debitam adhibeat.

X. In Academiis *scientiæ divinæ & humanæ* adultis,

tis, qui ad Ecclesiæ aut Reipublicæ potiora munera administranda præparandi, plenius edisseruntur; cui fini & generalis earum *constitutio*, quoad *Privilegia, Leges, Jurisdictionem, Adminicula*, quæ nunc mittimus, & singulorum Professorum tum *attributa*, tum *officia* congruere oportet.

XI. *Requisita* ad Academicum docendi munus, quamvis videantur in *Professoribus Theologia* impensius desiderari propter objecti, quod tractant, præcellentiam, ad omnes tamen quarumcunque disciplinarum Doctores æquali jure pertinent. Huc spectat

(1) Scientiæ, quam profitentur, profundior cognitio.

(2) Aptitudo in illa aliis tradenda.

(3) Religionis & quarumcunque virtutum Christianarum ad illam spectantium accuratum exercitium, ut ad ipsorum exemplum juventus ab eorum ore pendens mores quoque suos rite componere adsuescat.

(4) Virtutum quarundam ad docendum pertinentium observatio, quas inter reputamus *industriam* in obeundis omnibus muneris partibus; *promptitudinem*, qua non solum per publicas prælectiones sed etiam per salubria in privatis colloquiis consilia juvenum studia dirigunt: *candorem* in penitioribus scientiarum fontibus procul omni invidia aut lucri cupidine auditoribus recludendis: *modestiam* atque *humilitatem*, quæ impedit, ne alios præ se contemnant, aut cæcam fidem ab auditoribus exigant, aut lites inutiles moveant: *pietatem*, qua paternum amorem atque curam auditoribus suis, illis præcipue, qui longius a

Parentum inspectione remoti sunt, præstantes eorum moribus invigilant & bona promovent.

XII. Interdum non *ore* solum sed etiam *scriptis* Reipublicæ Christianæ ac literariæ commoda provehenda sunt. *Scopus* eorum adornandorum ne sit inanis famæ aucupium, sed facultatis ad scribendum concessæ ad cultum optimarum scientiarum majorem impendium, ex persuasione, quod quo magis illæ florent, eo magis gloria Dei a mortalibus in omnibus ejus viis atque operibus agnosci ac celebrari queat. Conveniente huic scopo requiritur:

(1) Ut *argumenta* deliganur, quæ & majorem lucem requirere videbantur, & utilitatem uberiolem ad scopum, quem indicavimus, promittunt.

(2) Ut *digna* argumenta non illotis manibus nec festinante calamo, quod illis, qui *Polygraphorum* affectant laudem, familiare est, sed *pro dignitate* tractentur.

(3) Ut non dissimuletur, per quos quis profecerit, ne alienis plumis scriptor se exornans inter *plagiarios* literarios nomen promereatur.

(4) *Scripta eristica* in rebus minoris momenti non recipiuntur. Ubi tamen causæ pondus præsidio nostro dignum videtur, absit styli asperitas, vincendi libido, logomachiarum studium. *Didicisse fideliter artes Emellit mores.* Nihil indignius, quam ipsa sæpe Theologorum scripta his maculis Christianismi verminare. Disputantium pro veritate finis sit, antagonistas non exacerbare aut aliorum contemptui exponere, sed

sed rationibus in medium allatis convincere ac lucrari.

XIII. Ad præstanda hæc *discipulis* officia quoscunque *Magistros* sequentes rationes obligant.

(1) Quia gravem Deo rationem sunt reddituri de pretioso deposito, quod ipsis est creditum.

(2) Quia a muneris eorum fideli administratione bonum Reipublicæ æque ac Ecclesiæ dependet, quæ subsistere nequeunt, nisi ex hisce earum seminariis Viri ad communem salutem promovendam apti promptique prodeant.

(3) Quia memoria talium Præceptorum quam maxime in benedictione manere solet.

XIV. Ut autem eorum institutio sperato fine gaudeat, auxilio aliorum indigent.

(1) *Magistratus* de honestis salariis illis prospiciat, idque tum quia rariores sunt, qui ad molestias vitæ scholasticæ devorandas inclinant, tum quia ad commune commodum id spectat, si sumtus a Parentibus in liberorum informationem impendendi modum non excedant. Sic enim *tenuiores* a liberis suis mature in Ludos mittendis non absterrebuntur, & meliora ingenia inter ipsos latentia facilius emergent.

(2) *Ecclesiasticis* incumbit, quod in illis opis & consilii est, conferre, ut sana Religionis principia juventuti *solide* instillentur, atque ea propter minores *visitare* diligenter, majoribus pro virili *invigilare*. Magistratum de requisitis ac defectibus serio submonere.

(3) *Parentes* nimia in liberos suos indulgentia disciplinam Præceptorum non impediant, querimoniis liberorum contra ipsos propensam

nimis aurem non præbeant, benevolentiaque ac amoris erga sedulos Præceptores signis illos ad curam tædio multiplici refertissimam identidem alacriores reddant.

XV. Nihil autem magis Præceptores bonos incitabit, quam si *Discipuli* suis officiis erga ipsos, idque tam relate ad *personas*, quam ad *institutionem* eorum, vicissim defungantur. Ad prius potissimum spectat

(1) Amor sincerus erga ipsos, exemplo Elifæ 2. Reg. 11. 2.

(2) *Honor* illis exhibendus, unde Magistri ac Domini nomina apud Hebræos æquipollebant, & secundum Judæos omnia opera, quæ *servus præstat Hero suo, discipulus præstabat Ministro suo*. Huc respiciebat mos *calceos solvendi & gestandi* Marc. 1. 7. Joh. 1. 27.

XVI. Quoad *institutionem* sequentia incumbunt:

(1) Adesse debet *desiderium scientiæ*, ad quam quis se applicat. *Ultimas terras lustrasse Pythagoram, Democritum, Platonem accepimus. Ubi enim quid esset, quod disci posset, eo veniendum judicaverunt, ut ait CICERO Lib III. Tusculanarum Quaest. cap. 19.*

(2) Singularis *diligentia* adhibenda, ut mens Præceptorum plene percipiatur. Huc spectant assiduitas, attentio, meditatio, & consultatio Doctorum de iis, quæ nondum satis clare percepta sunt; denique eorum, quæ percepta sunt ruminatio.

(3) Ne sit discipulus *monitoribus asper*, non obloquatur inverecunde, non sophisticè contra eorum

rum doctrinam infurgat, sed rationibus sufficientibus in medium prolatis se docilem præstet Jac. 1. 19.

(4) Ab altera parte *non juret in verba Magistri*, ubi meliora edocetur, omnes hominum institutiones veritati postponens. In ipso tamen dissensu modestiæ ac gratitudinis Leges non intermittat.

(5) *Non subsistat* in Magistrorum institutione, præcipue ubi majores jam fecit in doctrina progressus, sed privatim tum per conversationem cum sodalibus, per quos proficere potest, tum per bonorum librorum lectionem, aliaque exercitia, quicquid in publica institutione defuit, supplere contendat.

(6) *Gratum* semper erga Magistros profiteatur animum, non dissimulando, per quos profecerit, sed ad eorum honorem id commemorando. Quod si etiam ipsi contingat ea felicitas, ut ipsis Magistris doctior evadat, vel sic nunquam super illos se efferat, sed beneficio eorum factum esse agnoscat, ut in illam viam pertigerit, per quam eousque est emensus.

XVII. Argumenta fortissima ad hæc officia constringunt.

(1) Hæc *gratitudo Deo* debetur, qui inestimabile hoc beneficium præstitit, ut non inter Barbaros educati, sed ad meliorem mentis cultum applicati simus, a quo & præsentis vitæ commoda maxima, & æternæ vitæ salus dependet. Unde quod ARISTOTELES Ethic. IX. I. affirmavit, Πραετοριβυς τιμω' ισοππορον, honorem

aqualem reddi non posse, multo magis quoad Deum certum est.

(2) Quanta autem sit erga ipsos Præceptores obligatio, SIMPLICIUS in Epict. c. 47. nerve se docet: *Officia erga bonarum artium Doctores eadem sunt, quæ erga Parentes, & fortasse cum aliquo cumulo: quod hi altores & curatores non corporis nostri, sed nostri ipsorum sunt: idque nec naturali necessitate, ut Parentes tum apud brutas animantes, tum apud homines, sed bona voluntate, divinam bonitatem imitante, quæ animas delapsas eo, unde venerunt, reducere conatur.*

(3) In genere optandum esset, ut tota hæc Relatio, quantum secundum varias classes fieri potest, ad exemplum *Relationis* illius, quæ inter Christum, optimum *Magistrum* ac *discipulos* suos in diebus carnis suæ ipsius institutione familiari gaudentes, obtinuit, esset directa.

XVIII. Laxius vinculum cum illis videtur intercedere, qui corporis exercitia tractant, & ad *Communionem Politicam* potissimum referendi sunt. Huc referas quoad *nobilium* ac *ditiorum* liberos, *Academias equestres*, seu *Palæstram*: quoad *inferioris* fortis homines *Officinas* opificum, quas tamen antiquitas magis in pretio habuit, quam delicatuli nostri ævi homines. Conf. c. III. §. 40. Generaliora tamen *officia*, quæ recensuimus, ad has quoque relationes extenduntur. Id præcipue cavendum, ne cultus animi per exercitia corporis impediatur, sed ut pro circumstantiarum indole hæc illi semper subordinentur.